

4. Weber M. *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley : University of California Press, 1978. 1643 p.

5. Стороженко Л. Нетократизація публічного управління: тренди інформаційного суспільства. *Публічно-управлінські та цифрові практики*. 2025. Вип. 1(4). С. 100–110.

6. Яковлева Л. І. Феномен легітимності політичної влади в інформаційну епоху. *Society, Politics, Administration in Central Europe* : електронний науково-практичний журнал. 2017. Вип. 2. С. 63–67.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-615-0-16>

НЕЙТРАЛІТЕТ МІЖНАРОДНОГО КОМІТЕТУ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНИХ ДИСКУСІЙ

Вискребець Олександра Андріївна

*студентка IV курсу факультету психології, політології та соціології,
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

В умовах сучасних збройних конфліктів принцип нейтралітету Міжнародного Комітету Червоного Хреста (МКЧХ) зазнає безпрецедентних випробувань через гостру суперечність між юридичною природою організації та її суспільним сприйняттям.

Метою дослідження є аналіз нейтралітету МКЧХ як об'єкта політичної дискусії та виявлення дисонансу між його гуманітарним мандатом і очікуваннями суспільства.

З одного боку, нейтральний статус дозволяє МКЧХ виступати унікальним посередником. З іншого, абсолютна конфіденційність та відсутність публічного осуду агресора провокують в Україні глибоку кризу довіри, яка посилюється проблемами з доступом до військовополонених і цивільних на тимчасово окупованих територіях [8, с. 404]. У політологічному вимірі цей парадокс пояснюється дихотомією легітимності та легальності: діяльність МКЧХ є легальною (формально відповідає законам), але втрачає легітимність (соціальну прийнятність та підтримку) [7, с. 4]. Відповідно до теорії політичного дискурсу, інституція, якій не довіряють, не може бути повною мірою легітимною, навіть за умови збереження її юридичної законності [11, с. 28].

Міжнародний Комітет Червоного Хреста традиційно функціонує як неупереджена, нейтральна та незалежна організація, винятковою метою якої є захист жертв збройних конфліктів та надання їм гуманітарної

допомоги [6, с. 94]. Варто зазначити, що МКЧХ володіє правосуб'єктивністю особливого роду (*sui generis*), поєднуючи у собі елементи юридичної природи як міжурядової, так і неурядової організації [5, с. 643; 8, с. 402]. На території нашої держави його правовий статус чітко регламентується Договором між Урядом України і МКЧХ про відкриття Місії від 1995 року, який наділяє організацію правами юридичної особи [8, с. 402].

Для ефективного виконання цієї місії критично важливо, щоб організація була прийнята всіма учасниками конфлікту, що вимагає від неї підтримання діалогу з усіма сторонами та суворого збереження нейтралітету [1, с. 158]. Саме тому у разі фіксації серйозних порушень міжнародного гуманітарного права МКЧХ свідомо відмовляється від ролі арбітра та уникає публічних звинувачень, оскільки така поведінка вважається антиподом принципів нейтралітету та неупередженості [6, с. 96].

У системі сучасного гуманітарного урядування (*humanitarian governance*) та нормативної сили права ця позиція базується на тому, що принцип незалежності означає повну автономність гуманітарних цілей від політичних, економічних, військових або інших завдань, що часто не збігається з емоційним запитом суспільства [2, с. 493].

Головна стратегія Комітету спирається на інструменти «тихої дипломатії» – приватного роз'яснення правил ведення війни ворогуючим сторонам без звернення до засобів масової інформації, оскільки гучні публічні заяви, за логікою організації, можуть призвести до втрати доступу до постраждалих [10]. Однак у реаліях російсько-української війни такий підхід зіткнувся з гострою кризою легітимності в очах громадськості. Політика суворої конфіденційності, яка є фундаментальним елементом мандата організації, піддається жорсткій критиці та часто трактується суспільством як «мовчазна згода» на воєнні злочини [9, с. 284]. Відданість принципу конфіденційності іноді призводить до відсутності публічного осуду порушень міжнародного гуманітарного права, що створює враження недостатньої реакції на серйозні зловживання [8, с. 404]. Дипломатичні кроки, такі як візит керівництва МКЧХ до Москви, викликали масове засудження та нерозуміння в Україні [10]. У цьому контексті нейтралітет та «тиха дипломатія» виступають специфічними інструментами «м'якої сили» (*soft power*) організації. У міжнародних відносинах «м'яка сила» полягає у здатності досягати цілей шляхом залучення та переконання без застосування сили чи примусу [4, с. 184]. Проте, цей інструмент безпосередньо залежить від впливу громадської думки, тому масове незадоволення блокує діяльність недержавних суб'єктів та нівелує їхній моральний авторитет [4, с. 184–185].

Гуманітарна діяльність суттєво ускладнюється новітніми викликами епохи інформаційних війн. Організація зіштовхується з високим рівнем цифрової дезінформації, цілеспрямованими маніпулятивними кампаніями проти своїх місій та системним блокуванням доступу до військовополонених [9, с. 288]. Проти МКЧХ розгортаються скоординовані інформаційні атаки, метою яких є дискредитація його роботи та руйнування довіри до гуманітарних операцій [10]. Попри ці виклики, МКЧХ продовжує реалізовувати свої ключові функції, що поділяються на допомогу, захист та превентивну діяльність [5, с. 644]. Масштаб цієї роботи є колосальним: лише за даними 2024 року в бюро Центрального агентства з розшуку МКЧХ було зареєстровано 43 000 відкритих заявок стосовно зниклих безвісти, при цьому понад 10 800 сімей змогли дізнатися про долю своїх близьких [8, с. 402–403].

Незважаючи на потужний репутаційний тиск, саме непохитне дотримання принципу нейтральності залишається тим чинником, що дозволяє МКЧХ здобувати безпрецедентний доступ до місць утримання полонених і зон активних бойових дій [9, с. 284]. В умовах тотальної недовіри та відсутності прямих дипломатичних каналів між воюючими сторонами цей статус перетворює організацію на єдиного міжнародного суб'єкта, який визнається обома сторонами як легітимний «нейтральний оператор» для супроводу обмінів військовополоненими та проведення пошуку зниклих безвісти [9, с. 285–286]. Попри об'єктивні перешкоди, діяльність місії суттєво підсилює ефективність механізмів захисту цивільного населення та військовополонених в умовах збройного конфлікту [8, с. 404].

Проведений аналіз дохволяє зробити висновки, що принцип нейтралітету МКЧХ в умовах сучасної війни постає як глибоко амбівалентний феномен. З одного боку, він залишається єдиним дієвим ресурсом для збереження фізичного доступу до постраждалих та виконання гуманітарного мандата. З іншого, в умовах очевидної неспровокованої агресії цей самий нейтралітет виступає потужним фактором суспільної делегітимації організації. Політична дискусія навколо діяльності гуманітарних інституцій є неминучим наслідком еволюції сучасних конфліктів, що актуалізує критичну потребу в переосмисленні комунікаційної стратегії МКЧХ. Організація постає перед викликом: знайти баланс між суворим дотриманням міжнародного права та відповіддю на суспільний запит щодо моральної прозорості.

Література:

1. Othman A. H. The role of the international committee of the red cross in resolving international conflicts. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. Vol. 28, no. 3. P. 154–161. URL: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.28\(3\).2021.154-161](https://doi.org/10.37635/jnalsu.28(3).2021.154-161)

2. Беседін І. Принципи гуманітарної допомоги. *Аналітична та порівняльна юриспруденція*. 2025. № 2. С. 491–496. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.72>

3. Грушко М. В. Міжнародне гуманітарне право : навчально- методичний посібник за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права, професора О. В. Бігняка. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 136 с.

4. Жеребятникова І. В., Горбачов А. В., Кравченко О. В. «М'яка сила» як стратегічний ресурс і інструмент впливу на міжнародні процеси: досвід США. *Міжнародні та політичні студії*. 2024. № 38. С. 183–192. URL: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.14>

5. Іванов А. Г., Уварова М. В. Деякі аспекти діяльності Міжнародного комітету Червоного Хреста під час збройних конфліктів. *Юридичний науковий та електронний журнал*. 2022. № 5. С. 642–645. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/155>

6. Лозінська С., Кірик А. Внесок Міжнародного комітету Червоного Хреста у розвиток і впровадження міжнародного гуманітарного права. *Економіка. Фінанси. Закон*. 2023. Т. 6, С. 94–98. URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.6.18>

7. Мозолюк-Боднар Л. Концепція та правовий характер легітимності та законності державної влади. *Юридичний журнал Донбасу*. 2025. № 2(91). С. 3–8. URL: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2025-91-3-8>

8. Татарінова К. В., Денисенко С. І. Роль Міжнародного комітету Червоного Хреста у захисті цивільних в Україні: правові та практичні аспекти. *Аналітична та порівняльна юриспруденція*. 2025. Т. 3, № 3. С. 400–404. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.62>

9. Трегубенко С. Роль Міжнародного комітету Червоного Хреста як нейтрального посередника у збройних конфліктах та захист прав військовополонених. *Вісник кримінального правосуддя*. 2025. № 1–2. С. 281–291. URL: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2025.1-2/281-291>

10. Фоулкс І. Червоний Хрест і скандали. Чому організація має зберегти нейтралітет у війні в Україні. *BBC News*. 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60929721>

11. Яковлева Л. І. Паритет легітимності та легальності: концептуальні засади політико-правового дискурсу. *Науковий журнал «Політикус»*. 2020. № 2. С. 25–30. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616/2020-2-25-30>